УДК 502.36

Boichenko S.V., Lejda K. (Poland, Rzeszow)

ЕКОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК УТИЛІЗАЦІЇ ТА РЕЦИКЛІНГУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ: ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Відходи транспорту є джерелами антропогенного забруднення навколишнього середовища в глобальному масштабі і виникають як неминучий результат споживацького ставлення і недозволено низького коефіцієнта використання ресурсів. Відходи утворюються на всіх етапах життєвого циклу автомобіля – під час його виробництва, експлуатації, технічному обслуговуванні та виведенні автомобіля з експлуатації. Середній термін експлуатації автомобіля складає близько 15–20 років. Слід зазначити, що частини автомобільного транспорту (акумулятори, покришки, скло і т.д.) мають значно менший термін експлуатації і при виході з ладу являють собою небезпечний для навколишнього середовища відхід.

Виведений з експлуатації автомобіль, залишений в покинутому стані є концентрованим джерелом забруднення довкілля. У ньому залишаються всі ті матеріали, що були використані під час його виготовлення: чорні і кольорові метали, нафтопродукти, мастильні та охолоджуючі рідини, пластики і текстиль, гумотехнічні вироби, скло і кераміка, картон, дерево та ін. Усі ці матеріали можуть і повинні стати вторинними ресурсами для виробництва нової товарної продукції. Суть процесу утилізації автомобілів полягає в тому, що транспортних засобів (ТЗ), що відслужило свій термін спрямовується у спеціалізований пункт прийому металобрухту для подальшої переробки, тобто на авторециклінг.

В Європі утилізацію старих машин стали масово застосовувати у 2009 р. Хоча деякі країни запустили програму утилізації набагато раніше. Експеримент «Гроші за старий автомобіль» першою провела Румунія в 2005 р. Наступною була Італія – в 2007 р. Згідно з правилами італійської програми, уряд пропонував автовласникам компенсацію за утилізацію автомобіля в сумі 700 євро плюс зниження податку на реєстрацію нового ТЗ. Сьогодні в Італії діє вже друга програма утилізації (перша закінчилась в грудні 2008 р.), за якою автовласник, що здав машину в утиль, отримує 1500 євро.

На сьогодні у виробничий оборот промислово розвинених країн залучено від 30% до 60% вторинної сировини. Німецька промисловість в 2010 р. утилізувала з регенерацією матеріалів 85% всіх автомобілів, що відслужили свій термін експлуатації (у 2015 р. кількість перероблених автомобілів планується довести до 95%).

Авторециклінг в цілому – це комплекс заходів по організації збору та переробки вторинних ресурсів автотранспортного комплексу.

Розвиток авторециклінга забезпечує наступні ефекти:

1) екологічного характеру: часткове вирішення проблеми обмеженості невідновних природних ресурсів та джерел енергії; зменшення відходів, що забруднюють повітря, ґрунт і водні об'єкти;

2) соціального характеру: вирішення проблеми забезпечення особистим автотранспортом громадян; створення додаткових робочих місць на переробних підприємствах; збільшення пропускної спроможності міських доріг; усунення незручності для пішоходів; поліпшення архітектурного вигляду та відео моніторингу екологічної ситуації міста; усунення перешкод для роботи міліції, пожежної та швидкої допомоги;

3) економічного характеру: підтримка автомобільного ринку; можливість використання вторинних ресурсів автотранспортного комплексу. Вторинна сировина, отримана внаслідок переробки, дешевша, а це дозволяє знизити собівартість виробництва ТЗ та запасних частин до них.

Вимоги до утилізації автомобілів викладені в директивах 2000/53/ЕС, 2005/64/ЄС, 2003/138/ЄС та міжнародному стандарті ISO-22628 з проведення розрахунку коефіцієнтів рециклінгу та утилізації автомобілів.

Отже, переробка вторинних ресурсів автотранспортного комплексу має соціальний, екологічний та економічний ефекти, що сприяють розвитку ринку вторинних матеріальних ресурсів, екологічної безпеки довкілля та здоров'я людини, економії природних ресурсів та корисних копалин, підвищенню зайнятості населення, поліпшення умов існування суспільства і розвитку бізнесу в сфері переробки вторинних матеріальних ресурсів.